

УДК 37.011.31: 785

Теряєва Л.А.,

викладач циклової комісії музики

Університетського коледжу

Київського університету імені Бориса Грінченка,

аспірантка кафедри теорії і методики музичної освіти

Інституту мистецтв

Київського університету імені Бориса Грінченка

ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Стаття присвячена визначенню методичної компетентності та компонентної структури, а також розвитку компетенцій з дисципліни «Хорове диригування», ролі творчого діалогу викладача і майбутнього вчителя музики, аналізу психолого-педагогічних проблем.

Ключові слова: методична компетентність, компонентна структура, компетенції, майбутній учитель музики, хорове диригування, психолого-педагогічні проблеми.

Постановка проблеми. Визначення та теоретичне обґрунтування компетенцій є важливим для розвитку студента у фаховій діяльності. Подальша підготовка майбутніх учителів музики на заняттях з хорового диригування із застосуванням тільки традиційних методів навчання є не ефективною і потребує використання сучасних методів та технологій. Однак на заваді цьому стають психолого-педагогічні проблеми, які сьогодні є актуальними і вимагають розв'язання.

Аналіз досліджень і публікацій. Педагогічна наука має певні досягнення у вивченні проблеми формування методичної компетентності майбутнього учителя музики (О. Берещенко, Н. Соловова, Н. Сродних З. Стельмашук, О. Хромушин); педагогічних умов формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики (І. Коваленко, Н. Цюлюпа); взаємних стосунків викладача і студента, формування стилю педагогічного спілкування (Л.В. Долинська); психологічних питань взаємодії викладача і студента (І.С. Булах, Л.В. Долинська); взаємин викладачів і студентів в умовах навчання у педагогічному училищі

(В.І. Юрченко). Проте ще недостатньо дослідженням залишається формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики як психолого-педагогічної проблеми.

Метою статті є визначення поняття та змісту методичної компетентності, її компонентної структури, теоретичне обґрунтування психолого-педагогічних проблем та їх вплив на формування методичної компетентності майбутнього учителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки.

Завдання статті – з'ясування змісту поняття «методична компетентність», визначення компонентної структури, аналіз психолого-педагогічних проблем і знаходження шляхів їх усунення.

Виклад основного матеріалу. Методична компетентність є однією із складових професійної компетентності і відіграє значну роль у підготовці молодих спеціалістів.

Методична компетентність вчителя – це інтегральна якість особистості, яка має методичні знання, уміє контролювати і аналізувати навчальний процес, оцінювати якість знань для досягнення мети, шукати нові шляхи та ефективні методи навчання, впевнено володіє сучасними інноваційними методами і технологіями та впроваджує їх у навчальний процес.

Формуванню методичної компетентності майбутнього учителя музики сприяє педагогічна мета, яка передбачає:

- забезпечення студентів необхідною методичною та навчально-методичною літературою, наочністю, аудіо- та фонограмами музикою у форматі *mp3, wma*; збірниками хорових творів та пісень зі шкільного репертуару;
- організацію і керівництво процесом оволодіння студентами методичними та фаховими знаннями, уміннями та навичками;
- спрямування навчального процесу на виховання особистості;
- сприяння творчому спілкуванню викладача зі студентом, досягнення довіри, взаємодопомоги та діалогового контакту;
- мотивацію та зацікавленість майбутнього вчителя музики у навчанні, підвищення теоретичних знань та практичних умінь, інтересу до обраної спеціальності;
- використання на практичних заняттях активних, інтерактивних, креативних методів та інноваційних технологій, веб-квестів;
- активізацію самостійної роботи студента з методичною та навчально-методичною літературою, творчими завданнями.

Однією з базових дисциплін при підготовці майбутнього учителя музики є дисципліна «Хорове диригування».

У структурі методичної компетентності вчителя музики, відповідно до проаналізованої наукової літератури, можна виокремити такі взаємопов'язані компоненти.

Когнітивно-пізнавальний компонент (набуття студентом теоретичних знань у галузі музичного мистецтва (музична мова і хорова культура, жанри і стилі хорової музики, засоби тощо). Розвитку цього компонента сприяє кількість і якість отриманих студентом знань з музичних дисциплін, його бажання навчатися і самовдосконалюватися, шукати нові шляхи для самореалізації та підвищення своїх знань і вмінь; достатня методична оснащеність процесу диригентсько-хорової підготовки (наявність потрібної науково-методичної, навчально-методичної і спеціальної музичної літератури, вміння застосовувати комп'ютерні та інноваційні технології навчання).

Емоційно-ціннісний компонент (вираження студентом своїх емоцій і почуттів після прослуховування музичних творів). Розвиток цього компонента відбувається під час накопичення студентами своєї «музично-слухацької скарбниці» творами композиторів різних епох та стилів; їх аналізу, визначення позитивності виховного та емоційного впливу музики; доступності хорового репертуару.

Формування методичної компетентності залежить від теоретичних знань студента з історії музики, гармонії, методики музичного виховання, вокалу, хорознавства, основного музичного інструмента, практичних знань із хорового диригування та роботи з хором. Майбутній вчитель музики у процесі навчання здобуває вміння і навички слухати класичну, хорову та сучасну музику, аналізувати її, емоційно розповідати про неї, передавати своє враження від прослуханого твору оточуючим; використовувати аудіозаписи та музику у форматі *mp3*, комп'ютерну техніку. Він має знати програмні вимоги з музичного мистецтва та співочі діапазони вокальних партій, вміти добирати цікаві й доступні для сприймання пісні та твори для школярів; передавати свої емоції через міміку та диригентський жест.

Діяльнісно-творчий компонент (розучування пісень шкільного репертуару, художнє виконання хорових творів, пошук нових форм і методів практичної роботи з хором, творча імпровізація музики різних стилів). Розвиткові цього компонента сприяє розв'язання студентом різноманітних творчих завдань з хорового диригування.

Це може бути хоровий репертуар різного характеру та рівня складності залежно від курсу навчання.

Формування методичної компетентності залежить від розвитку фахових компетенцій з хорового диригування:

- здатності художньо-педагогічного аналізу хорових творів;
- виразного виконання хорової партитури на фортепіано;
- співу *a capella* окремих хорових партій;
- транспонування хорового твору в зручний для співаків діапазон;
- здійснення практичної роботи з хором;
- диригентсько-виконавської інтерпретації хорового твору;
- диригування творів різних жанрів та стилів;
- виконання пісень шкільного репертуару під власний супровід.

Розвиткові фахових компетенцій з хорового диригування сприяють особистісно зорієнтоване навчання та рефлексивні здібності студента (самооцінка, самоаналіз, самоконтроль, саморегуляція).

Важлива роль у навчальному процесі відводиться стосункам і педагогічному спілкуванню між студентом і педагогом. Так, В.О. Сухомлинський стверджував: «Навчання – це не механічна передача знань. Це надзвичайно складні людські взаємини!» [7].

Під час навчального процесу і педагогічного спілкування викладача з майбутнім вчителем можуть виникати такі *психолого-педагогічні проблеми*:

- подолання студентом психологічного бар'єру на іспитах, індивідуальних виступах, концертах;
 - небажання студента навчатися, зневага до предмета;
 - відсутність доброзичливої атмосфери на заняттях;
 - невміння студента працювати самостійно;
 - інертність викладачів, труднощі або небажання переходити на інноваційні методи і технології навчання;
 - відсутність взаєморозуміння між студентом і викладачем.
- Роль викладача з хорового диригування полягає у вмінні:
- зацікавити студента музикою, навчити любити її, емоційно сприймати і розуміти, фантазувати і мріяти під неї;
 - застосовувати на заняттях зі студентом нові підходи та сучасні методичні технології;
 - навчити майбутнього вчителя музики диригентським прийомам;

- враховувати психологію студента, його характер, музичні та артистичні здібності;
- навчити майбутнього вчителя музики спілкуванню і розумінню одне одного;
- допомогти студентові відкрити в собі талант і творчі здібності;
- здійснювати творчу співпрацю з хоровим колективом, забезпечувати сприятливу психологічну атмосферу.

Для усунення психолого-педагогічних проблем викладач має залучити увесь арсенал своїх знань, умінь, досвіду та особистісних якостей.

Велике значення має доброзичлива атмосфера на заняттях з хорового диригування та педагогічна моральна підтримка у відчутті студентом успіху і впевненості в собі. Принцип діалогу між викладачем та студентом сприятиме співпраці та співпереживанню разом хорових творів, особистісному розвитку майбутнього музиканта, стимулюватиме його до самовдосконалення, натхнення та творчої ініціативи. Завдяки ефективному застосуванню нових підходів та сучасних методичних технологій у навчанні прискорюється формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики на індивідуальних заняттях з хорового диригування.

Висновки. Аналіз структурних компонентів методичної компетентності засвідчив те, що вони є основою для формування і подальшого розвитку фахової діяльності майбутнього учителя. Використання на заняттях з хорового диригування активних, інтерактивних, креативних методів, інноваційних технологій і комп'ютерних музичних програм сприятимуть мотивації навчання, підвищенню теоретичних знань та практичних умінь, інтересу студента до обраної ним спеціальності.

Вміле і вчасне розв'язання психолого-педагогічних проблем забезпечить сприятливу психологічну атмосферу, допоможе творчому спілкуванню, досягненню довіри, взаємодопомоги та діалоговому контакту викладача зі студентом, а також подоланню психологічного бар'єру у творчій співпраці з хоровим колективом.

Подальші дослідження націлені на пошук нових шляхів, підходів та інноваційних методів формування методичної компетентності майбутнього учителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки.

Джерела

1. Амонашвили Ш.А. Психологические основы педагогики сотрудничества / Ш.А. Амонашвили. – К., 1991. – 159 с.
2. Люлюк Л.Я. Хормейстерська підготовка майбутніх вчителів музики у сучасній вищій школі / Л.Я. Люлюк, О.В. Люлюк // Проблеми педагогіки музичного мистецтва : зб. наук.-метод. ст. / упоряд. О.Я. Ростовський. – Ніжин : НДПУ, 2004. – 185 с.
3. Олексюк О.М. Музична педагогіка : навч. посіб. / О.М. Олексюк. – К : Освіта України, 2013. – С. 211–223.
4. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Музичне мистецтво» (5–8 класи) // Мистецтво та освіта. – 2005. – № 1 – С. 2.
5. Соловова Н.В. Методическая компетентность преподавателя вуза : [моногр.] / Н.В. Соловова. – М. : Изд-во АПК и ППРО, 2010. – 300 с.
6. Стельмашук З.М. До проблеми формування компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. (Професійні компетенції та компетентності вчителя) / З.М. Стельмашук // Матеріали регіонального науково-практичного семінару. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – 110–114 с.
7. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям / В.А. Сухомлинский. – К. : Рад. шк., 1985. – 557 с.

Статья посвящена определению методической компетентности и компонентной структуры, развитию компетенций по дисциплине «Хоровое дирижирование», роли творческого диалога преподавателя и будущего учителя музыки, анализу психолого-педагогических проблем.

Ключевые слова: методическая компетентность, компонентная структура, компетенции, будущий учитель музыки, хоровое дирижирование, психолого-педагогические проблемы.

The article is devoted to methodological competence and component structure, the development of competencies in the discipline "Choral Conducting", the role of creative dialogue of a teacher and future teacher of music, analysis of psychological and pedagogical problems.

Key words: methodical competence, component structure, competence, future music teacher, choral conducting, psychological and pedagogical problems.